

หนังสือพิมพ์มณฑล กรุงเทพมหานครเป็นพระนามมหากษัตริย์

เล่ม ๑๗ แผ่นที่ ๑๗ วันที่ ๒๖ กรกฎาคม วันพฤหัสบดี ศก ๑๑๙ หน้า ๑๗๗

สารบัญ

โรงพิมพ์บำรุงมุกตัก

ข้อบังคับสำหรับปกครอง	มณฑล ตวันตก
เชียงใหม่	หน้า ๑๗๗
ประกาศกระทรวง เกษตรฯ อธิการ	หน้า ๑๘๕
แจ้งความกระทรวงมหาดไทย	หน้า ๑๙๖
แจ้งความเรื่องสร้าง	หอ พุทธ ดำเนิน
สังคหะ	หน้า ๑๙๗
รายนามผู้ถวายหนังสือแด่สิ่งของ	สำหรับ หอ
พุทธ ดำเนินสังคหะ	หน้า ๑๙๘
การ พระราช กุศล เจ้าพรราชา	หน้า ๒๐๑
การ พระราช กุศลกาดานุกา	หน้า ๒๐๑

เปลื้องเครื่องพระพุทธรูป	หน้า ๒๐๒
พระยา กัดันตัน	เข้า ถวายเครื่องราชบรรณา
การ	หน้า ๒๐๒
ข่าว พระราช ทามเพลิง	หน้า ๒๐๒
ข่าว ศลย ใน ทรง	หน้า ๒๐๒

ข้อบังคับสำหรับปกครอง

มณฑล ตวัน ตก เชียง เชียงเหนือ ร, ศ, ๑๑๙

พระเข้า น้อง ยาเธอ กรม ทวง ดำรง ราชา

นุกาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย รับ พระ

บรมราชโองการ ได้เกล้า ๆ ทรง พระกรุณา

โปรดเกล้า ๆ ดำรัสสั่งว่า ด้วยการ แบ่ง เซกต์

แขวง สำหรับ จัด การ ปกครอง แต่ตำแหน่ง

หน้าที่ ข้าราชการ ใน มณฑล ตวัน ตก เชียง เชียงเหนือ

ยัง เปน การ ก้าว ก่าย อยู่ หลดาย ประการ ทรง
 พระราช ดำริ ให้ เห็น ว่า ส้มควร จะ จัด การ วาง
 แบบ แผน วิธี ปกครอง และ วาง ตำแหน่ง นำ ที่
 ราชการ ให้ เปน ระเบียบ เรียบ ร้อย ตาม ส้มควร
 แก่ กาด ส้มยี่ เพื่อ จะ ให้ ราชการ บ้าน เมือง ใน
 มณฑล นั้น เปน ไป โดย สดวก ดี แด เพื่อ จะ ได้
 เปน ความ คู่ช สำราญ แก่ เจ้า นาย พยา แล่น ท้าว
 อาณา ประชา รามภูร ทั่ว ไป จึง ทรง พระกรุณา
 โปรดเกล้า ฯ ให้ ตั้ง ข้อ บังคับ สำหรับ ปกครอง
 มณฑล ๓ วัน ตก เดือน เหนือ ใ้ ดัง ค่อ ไป นี้

ภาค ที่ ๑

หมวด ที่ ๑

ว่า ด้วย เมือง และ เขต มณฑล

ข้อ ๑ ให้ รวม เมือง เชียง ใหม่ แด เมือง ขึ้น
 เรียก ว่า นคร เชียง ใหม่ ๑ เมือง น่าน แด เมือง ขึ้น
 เรียก ว่า นคร น่าน ๑ เมือง ลำปาง แด เมือง ขึ้น
 เรียก ว่า นคร ลำปาง ๑ เมือง ลำพูน แด เมือง ขึ้น
 เรียก ว่า นคร ลำพูน ๑ เมือง แพร่ ๑ เปน
 มณฑล ๓ วัน ตก เดือน เหนือ

ข้อ ๒ ให้ จัด เมือง ขึ้น ชั้น นอก ของ เมือง
 นคร เชียง ใหม่ เปน ๒ บริเวณ คือ รวม
 เมือง เชียง รวย เมือง เชียง แดง เมือง บ้า เบ้า
 เมือง ห้อง ขวาง เมือง ผ่าง เปน บริเวณ ๑
 เรียก ว่า บริเวณ เชียง ใหม่ เหนือ

รวม เมือง ยวม เมือง ชุน ยวม เมือง
 แม่ฮ่อง ศร เมือง ปาย เปน บริเวณ ๑ เรียก
 ว่า บริเวณ เชียง ใหม่ ๓ วัน ตก

ข้อ ๓ ให้ รวม เมือง ขึ้น ชั้น นอก ของ นคร
 น่าน คือ เมือง เชียง ของ เมือง คอบ เมือง
 เทิง เมือง เชียง คำ เมือง เชียง แดง เมือง
 เชียง ดม เมือง เชียง ฮ้อน เมือง เงิน หรือ
 กุสาวดี เปน บริเวณ ๑ เรียก ว่า บริเวณ น่าน เหนือ

หมวด ที่ ๒

ว่า ด้วย การ ปกครอง ท้อง ที่

ข้อ ๔ ให้ ใช้ พระราช บัญญัติ ปกครอง ท้อง
 ที่ ร, ศ, ๑๓๖ ทุก มาตรา แต่ ให้ เปลี่ยน ถ้อย
 คำ ตาม พื้น ที่ ดัง นี้ คือ

คำว่า ข้าหลวงเทศาภิบาล ให้ เปลี่ยน เปน
 ข้าหลวงใหญ่

คำว่า ผู้ว่า ราชการ เมือง ให้ เปลี่ยน เปน
 เจ้า สยาม หดวง

คำว่า อำเภอ ให้ เปลี่ยน เปน แขวง
 ,, กำนัน ,, ,, แคว้น

,, ผู้ใหญ่ บ้าน ,, ,, แก่ บ้าน

ข้อ ๕ เพื่อ จะ จัด การ ปกครอง ท้อง ที่ ให้
 เรียบ ร้อย ให้ ข้าหลวง ใหญ่ กำหนด แบ่ง เมือง
 ใน มณฑล ๓ วัน ตก เดือน เหนือ ออก เปน แขวง
 ตาม ส้มควร แก่ ท้อง ที่

ข้อ ๖ ให้ เจ้า สยาม หดวง กำหนด แบ่ง แขวง
 ออก เปน แคว้น แด หมู่ บ้าน เพื่อ จัด การ ตาม
 พระราช บัญญัติ ปกครอง ท้อง ที่

หมวด ที่ ๓

ว่า ด้วย ข้า ราชการ ใน กอง มณฑล

ข้อ ๗ ให้ มี ข้าหลวง ใหญ่ บังคับ การ
 มณฑล ๓ วัน ตก เดือน เหนือ ๑ เปน ตำแหน่ง
 ข้า ราชการ รับ พระ ราชทาน สัญญา บัตรี การ
 เลือก ด้รร ผัดต เปลี่ยน ข้าหลวง ใหญ่ นั้น แด
 แต่ พระบาท ส้มเด็จ พระเจ้า อยู่ หัว ผู้ ทรง พระ
 คุณ ธรรม อัมมหา ประเสริฐ จะ ทรง พระราช ดำริ ให้
 เห็น ส้มควร

ข้อ ๘ ให้ มี ข้า ราชการ ผู้ ใหญ่ เปน
 ข้าหลวง รอง และ เปน ที่ ปลุก ษา ราชการ ใน
 ข้าหลวง ใหญ่ อีก ๕ นาย คือ ข้าหลวง
 ยุติธรรม ๑ ข้าหลวง ด้รร พาก ๑ ข้าหลวง
 คลัง ๑ ข้าหลวง การ โยธา ๑ ข้าหลวง บ้าไม้ ๑

เป็นตำแหน่ง ข้าราชการ รับ พระ ราชทาน สัญญา
บัตร การ ที่ เลื่อน ธรรมเนียม เปลี่ยน ข้าราชการ
เหล่านี้ แล้ว แต่ พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว
ผู้ทรง พระคุณ ธรรม อัน มหาประเสริฐ จะ ทรง
พระราช ดำริ เห็น สมควร

ข้อ ๘ ให้มี ข้าราชการ ตำแหน่ง รอง และ
เด็มนาน พนักงาน ใน กอง มณฑล ตาม
สมควร แก่ การ

หมวดที่ ๔

ว่า ด้วย น้ำที่ แด อำนาจ ข้าราชการ กอง มณฑล

ข้อ ๑๐ น้ำที่ ข้าราชการ ใหญ่ คือ

(๑) ตรวจ และ จัด ราชการ ใน มณฑล ต่าง
พระเนตร พระกรรณ ของ พระบาท สมเด็จพระ
เจ้า อยู่หัว ผู้ทรง พระคุณ ธรรม อัน มหา
ประเสริฐ ทั่ว ไป

(๒) เป็น ข้าราชการ พิเศษ จัดการ ค้า
ยุติธรรม ตาม พระราช บัญญัติ ค้า คัด ยุติธรรมตาม
หัวเมือง

ข้อ ๑๑ อำนาจ ข้าราชการ ใหญ่ คือ

(๑) บังคับ บัญชา เค้า สนาม หดง ทั้งปวง
ใน มณฑล ที่ ชอบ ด้วย ราชการ และ พระราช
กำหนด กฎหมาย

(๒) ตรวจ คัดสิน ความ วิวาท ใน
ระหว่าง เมือง

(๓) ยก ข้าราชการ คน หนึ่ง คน ใด ออก
จาก ตำแหน่ง แด น้ำที่ ได้ ใน คราว หนึ่ง แต่
อำนาจ ที่ว่า ใน ส่วนนี้ ให้ ใช้ แต่ ใน การ บังคับ
ทัน ค่วน ซึ่ง จะ ขอ อนุญาต ต่อ เสนาบดี ก่อน
ไม่ทัน ประโยชน์ ราชการ แด เมื่อ เขา คัด ออก
แล้ว ต้อง บอก กรุง เทพ ฯ โดย เร็ว

(๔) สั่ง โยเงิน ที่มี เหลือ อยู่ ใน งบ
ประมาณ มา จ่าย ใน ราชการ ได้ ราย หนึ่ง
ไม่เกิน ๑๐๐๐ บาท

(๕) ออก หมาย คัง กรมการ พิเศษ เป็น
ตำแหน่ง หดง หรือ ขุน หรือ หมื่น หรือ พยา หรือ
แสน หรือ ท้าว

(๖) ออก ข้อ บังคับ แบบ แผนการ จัด รักษา
ที่ ทำ ราชการ วิธี รับ ส่ง เก็บ รักษา จดหมาย
และ ทำ รายงาน ราชการ ทั้งปวง

ข้อ ๑๒ ข้าราชการ ยุติธรรม เป็น ข้าราชการ
พิเศษ ตาม พระราช บัญญัติ ค้า คัด ยุติ
ธรรม ตาม หัว เมือง มี น้ำที่ คือ

(๑) เป็น ผู้ จัด การ วาง แบบ แผน กฎ ข้อ
บังคับ สำหรับ ค้า ทั้งปวง ใน มณฑล แด แต่
จะ เห็น สมควร

(๒) เป็น ผู้ พิจารณา พิพากษา ความ บรรดา
เกิน กว่า อำนาจ ค้า เมือง จะ พิจารณา พิพากษา ได้
ใน เวลา ที่ ยัง ไม่ได้ ค้า คัด มณฑล

(๓) เป็น ผู้ พิจารณา พิพากษา ความ
อุทธรณ์ ค้า ทั้งปวง ใน มณฑล เว้น ไว้ แต่ ค้า
ต่าง ประเทศ

(๔) มี อำนาจ จะ ตั้ง ผู้ พิพากษา ให้
ทำ การ ไป ใน ระหว่าง ยัง ไม่ได้ รับ ครา จาก
เสนาบดี กระทรวง ยุติธรรม ไม่ เกิน ๖ เดือน

ข้อ ๑๓ ข้าราชการ ธรรม พาก ร มี น้ำที่

(๑) ตรวจ จัด เก็บ อาก ร ที่ ดิน และ
ภาษี อาก ร ทั้ง ปวง ซึ่ง มี ได้ ผู้ ก ขาด

ข้อ ๑๔ ข้าราชการ คณ มี น้ำที่

(๑) ตรวจ จัด การ คณ
(๒) ตรวจ จัด การ ภาษี อาก ร ผก ขาด

ข้อ ๑๕ ข้าราชการ โยธา มี น้ำที่ คือ

(๑) ทำ การ ก่อ สร้าง และ รักษา สถาน
ที่ ต่าง ๆ สำหรับ ราชการ ใน มณฑล ทุก อย่าง

(๒) การ ก่อ สร้าง และ รักษา ถนน หดง
ทาง หดง ทาง บก ทาง น้ำ ถ้า หนึ่ง ใน มณฑล

(๓) การสร้าง และ รักษา ทำนุบำรุง
ฝ่ายเหมือง ทั้ง ปวง

ข้อ ๑๖ นำที่ข้าหลวงป่าไม้ คือ

(๑) ของเกิดจากป่า คือ ตรวจรักษา
เก็บภาษีอากร จากของที่เกิดเป็นของป่า

(๒) ป่าไม้ คือ การรักษาไม้สัก
ไม้กระยาเลย

(๓) ภาคหลวง คือ การเก็บเงินค่า
คอกภาษีไม้ทั้งปวง

ข้อ ๑๗ ให้มีมีเลขาธุการ สำหรับ
ข้าหลวงใหญ่ ๓ นาย เป็นผู้ช่วยราชการ
ของข้าหลวงใหญ่ ในการทั้งปวงทั่วไป และ
ให้มีเสมียน พนักงาน ในกองข้าหลวงใหญ่
ตามสมควรแก่การ

ข้อ ๑๘ ให้มีมีตรา สำหรับประทับหนังสือ
ราชการในตำแหน่งต่อไปนี้ คือ

ข้าหลวงใหญ่	๑ ดวง
ข้าหลวงยุติธรรม	๑ ดวง
ข้าหลวงสรรพากร	๑ ดวง
ข้าหลวงคลัง	๑ ดวง
ข้าหลวงการโยธา	๑ ดวง
ข้าหลวงป่าไม้	๑ ดวง

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยการประชุม

ข้อ ๑๙ ให้ข้าหลวงใหญ่ ข้าหลวง
ยุติธรรม ข้าหลวงสรรพากร ข้าหลวงคลัง
ข้าหลวงการโยธา ข้าหลวงป่าไม้ ประชุม
พร้อมกัน ณที่ว่าการ มณฑล เพื่อปรึกษา
หาหรือราชการต่อกัน จงเนื่อง ๆ การ
ประชุมนี้ ถ้าไม่มีเหตุการอย่างใดขัดข้อง
ควรประชุมทุกวัน พนักงานใดมีราชการ
อย่างใด ให้นำมาเสนอ ข้าหลวงในที่ประชุม

การที่ควรจะได้ถาม หรือจะจัดจะทำ
ประการใด ก็จะได้ปรึกษาหา หรือให้ตกลงกัน
ในที่ประชุมจัดทำไป การประชุมเช่นนี้ให้
เลขาธุการ ของข้าหลวงใหญ่ เป็นผู้จดหมาย
เหตุการ ปรึกษา และข้อความที่จะตกลงใน
ที่ประชุมทุกอย่าง

ข้อ ๒๐ อนึ่ง ถ้าข้าหลวงใหญ่ อยู่ใกล้ สนาม
ที่ว่าการ เมืองใด ให้ข้าหลวงใหญ่ไปประชุม
ในที่ประชุมเจ้า สนาม หลวงเมืองนั้น ไม่
น้อยกว่าเดือนละ ๔ ครั้ง แต่ข้าหลวงรอง
เมื่อมีราชการ ในหน้าที่พนักงานใดเกี่ยวข้อง
กับนคร แต่เมืองใด จะไปนั่งประชุมกับเจ้า
สนาม หลวงนั้นก็ได้

ข้อ ๒๑ การประชุมเจ้าผู้ครองเมือง

(๑) ควรข้าหลวงใหญ่ จะเชิญเจ้า
ผู้ครองเมือง และผู้ครองเมืองทุกนคร แต่
เมืองในมณฑล มาประชุมในวันที่ ๑
พฤศจิกายน เป็นวันต้นทุกปี เว้นแต่มี
เหตุจำเป็น จึงเลื่อนวันประชุมไปวันอื่น
แต่ที่ประชุมนั้น ควรประชุมปีหนึ่งเมืองหนึ่ง
เปลี่ยน ๆ กันไป

(๒) ในที่ประชุมนั้น ควรให้มี
ข้าหลวงใหญ่ ๑ ข้าหลวงรองทุกตำแหน่ง
ข้าหลวงประจำเมืองทุกเมือง แต่เจ้าผู้ครอง
เมือง หรือผู้ครองเมืองทุกเมือง

(๓) ถ้ามีเหตุผลจำเป็นแท้ ซึ่ง
ข้าหลวงประจำเมือง มาประชุมไม่ได้ ให้แต่ง
ข้าหลวงผู้ช่วย มาประชุมแทน ถ้าเจ้าผู้ครอง
เมืองใดมาไม่ได้ ให้แต่งเจ้านาย หรือ พยา
คนได้รับพระราชนานัติ บัตร ร้อง ถัด
ลงไปนั้น มาประชุมแทน ผู้มาประชุมแทน
ต้องได้รับอำนาจของข้าหลวง ประจำเมือง

หรือเจ้าผู้ครองเมืองเดิมที่ ในการจะชี้แจง
ข้อราชการ บ้านเมือง หรือจะนำข้อราชการ
ต่าง ๆ มาปรึกษาหารือในที่ประชุม และ
การตกลงในที่ประชุม นั้น

(๔) ให้ข้าหลวงประจำเมือง แต่เจ้า
ผู้ครองเมืองนำรายการต่าง ๆ ดังจะว่า
ต่อไปนี้มาเสนอในที่ประชุม คือ

(ก) รายงานการปกครอง เมือง นั้น ประจำ
ปีที่ล่วงมาแล้ว

(ข) รายงานการต่าง ๆ ซึ่งเห็น
สมควรว่าจะจัดแก้ไข เพิ่มเติมในเมือง นั้น
ในปีหน้า

(ช) งบประมาณเงินแผ่นดินทั้งรายได้
แต่รายจ่ายของเมืองนั้นในค่านำ

(ค) รายงานบำเหน็จความชอบ ของ
ข้าราชการเมืองนั้น เมื่อข้าหลวงใหญ่ตรวจ
เห็นชอบด้วยแล้ว จะได้บอกขอลงไป
ณกรุงเทพฯ

(๕) เมื่อปรึกษาหารือ ตกลงใน
ข้อใด ให้เลขานุการของที่ประชุมจดข้อ
ความที่ปรึกษา แต่ที่ได้ปรึกษาตกลงประการ
ใด เป็นเนื้อเห็นของที่ประชุมนั้นไว้ แล้ว
ให้ผู้ที่ประชุมเซ็นชื่อไว้ ให้เป็นสำคัญด้วย

(๖) ก่อนที่ข้าหลวงประจำเมือง แต่
เจ้าผู้ครองเมืองจะมาประชุมนี้ ควรให้
ข้าหลวงประจำเมือง พร้อมด้วยเจ้า
หลวงมีการประชุมคฤหบดี มีข้าราชการ
แต่พ่อค้าใหญ่ในเมืองนั้น ปรึกษาการซึ่ง
ควรจัดเป็นสาธารณประโยชน์ แล้วนำ
เนื้อเห็นของที่ประชุม มาเสนอในที่ประชุม
เจ้าผู้ครองเมืองด้วย

หมวดที่ ๖

ว่าด้วยการแทน

ตอน ๑

ข้อ ๒๒ เมื่อตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ว่าง
ให้ข้าหลวงประจำนคร หรือประจำเมือง ซึ่ง
เป็นผู้มีบรรดาศักดิ์ สูงกว่าผู้อื่น ในตำแหน่ง
อย่างเดียวกันได้เป็นผู้แทน ถ้าข้าหลวงใหญ่
รับราชการไม่ได้ด้วยเหตุใด ๆ ก็ดี ให้
ข้าหลวงประจำนคร หรือเมือง ผู้ซึ่งอยู่ใกล้ที่ว่าการ
มณฑลที่สุดได้ทำการแทนข้าหลวงใหญ่

หมวดที่ ๗

ว่าด้วยการตรวจการแต่ค่าเดินทาง

ข้อ ๒๓ ในระดั่งที่เป็นเวลาเดินทาง
ได้สะดวก คือตั้งแต่ตุลาคม ถึงกุมภาพันธ์
รวม ๕ เดือน ควรเป็นเวลาที่ข้าหลวงใหญ่
จะออกตรวจการตามนคร แต่เมืองใน
มณฑลทั่วไป ส่วนนครที่ใกล้ที่ว่าการ
ดังเช่นนครลำพูน จะไปตรวจเวลาใดได้
ตลอดปี ข้าหลวงใหญ่ควรได้ไปตรวจการ
ไม่ต่ำกว่าเดือนละครั้ง

ส่วนนครลำปาง เมืองเถิน เมืองฮอด
แต่เชียงใหม่ ควรไปตรวจไม่ต่ำกว่าปีละ ๒ ครั้ง
ส่วนเมืองแพร่ เมืองน่าน ควรไป
ตรวจปีละครั้งเป็นอย่างน้อย

ข้อ ๒๔ ส่วนบริเวณที่ปวงนั้น ให้ไป
ตรวจไม่น้อยกว่า ๒ ปีครั้ง ๑

ว่าด้วยค่าพาหนะและค่าเดินทาง

ข้อ ๒๕ เมื่อข้าราชการคนใด ต้อง
เดินทางไป ในราชการ จะได้รับค่าพาหนะ
และค่าเดินทาง ตามกฎเสนาบดีกระทรวง
พระคลังซึ่งได้รับพระบรมราชานุญาต ให้
ตั้งได้นั้นทุกประการ

ว่า ด้วย ชั้น แดงผล ประโยชน์ ข้าราชการ

ข้อ ๒๖ ให้จัดลำดับชั้นข้าราชการเดิม อัตรารับเงินเดือน

แต่รวมเพิ่ม ตามอัตราต่อไปนี้

ชั้น	ตำแหน่ง	ชั้นที่	เงินเดือน ๆ ละ		เพิ่ม ปี ๑ เดือนละ	รวมเวลา ราชการ	หมายเหตุ
			ต่ำ	สูง			
เอก	ข้าหลวงใหญ่	๑	๑๒๐๐	๑๖๐๐	๒๐๐	๓ ปี ๖	
	” ”	๒	๑๐๐๐	๑๒๐๐	๑๐๐	๓ ปี ๖	
โท	ข้าหลวง รอง	๑	๘๐๐	๑๐๐๐	๕๐	๓ ปี ๖	
	” ”	๒	๕๐๐	๖๐๐	๕๐	๓ ปี ๖	
	” ”	๓	๓๐๐	๔๐๐	๕๐	๓ ปี ๖	
	ข้าหลวงประจำเมือง	๑	๗๐๐	๘๐๐	๕๐	๓ ปี ๖	
	” ”	๒	๕๐๐	๖๐๐	๕๐	๓ ปี ๖	
	” ”	๓	๓๐๐	๔๐๐	๕๐	๓ ปี ๖	
	ข้าหลวงบริเวณ	๑	๕๐๐	๖๐๐	๕๐	๓ ปี ๖	
	” ”	๒	๓๐๐	๔๐๐	๕๐	๓ ปี ๖	
	” ”	๓	๒๐๐	๓๐๐	๕๐	๓ ปี ๖	
	ตรี	ข้าหลวงผู้ช่วย	๑	๓๕๐	๔๐๐	๒๕	๓ ปี ๖
	อธิบดีผู้พิพากษาศาลเมือง	๒	๒๐๐	๒๔๐	๒๐	๓ ปี ๖	
	เสนาหูกตำแหน่ง	๓	๑๒๐	๑๖๐	๒๐	๓ ปี ๖	
	พนักงาน อัยการ						
	ตำรวจใหญ่กรมไปรษณีย์ โทรเลข						

ชั้น	ตำแหน่ง	ชั้นที่	เงินเดือน ๆ ละ		เพิ่มปี ๑ เดือน ละ	รวมเวลา ราชการ	หมายเหตุ
			ต่ำ	สูง			
จตุตถ	นายแขวง						
	รองตำแหน่ง ทิ้ง หก	๑	๑๘๐	๒๐๐	๑๐	๓ ปี	
	พนักงาน อัยการ เมือง	๒	๑๕๐	๑๗๐	๑๐	๓ ปี	
	ข้าหลวง ตรวจ การ	๓	๑๐๐	๑๒๐	๑๐	๓ ปี	
	เลขานุการข้าหลวงใหญ่	๔	๖๐	๘๐	๑๐	๓ ปี	
	รอง แขวง สัมมนาญชี	๕	๔๐	๖๐	๑๐	๓ ปี	

เสมียน แด พนักงาน

หมวดที่	ตำแหน่ง	ชั้นที่	เงินเดือน ๆ ละ		เพิ่มปี ๑ เดือน ละ	เต็มใน กำหนดปี	หมายเหตุ
			ต่ำ	สูง			
๑	ด้าม พธำรงค์ การโรงใหญ่	๑	๑๐๐	๑๒๐	๑๐	๕ ปี	
		๒	๖๐	๘๐	๑๐	๕ ปี	
		๓	๓๐	๕๐	๑๐	๕ ปี	
๒	เสมียน รอง เสมียน	๑	๔๐	๖๐	๑๐	๕ ปี	
		๒	๒๐	๓๐	๕	๕ ปี	
		๓	๑๕	๑๘	๒	๕ ปี	
๓	ผู้คุม นัก การ คนใช้	๑	๒๐	๓๐	๕	๕ ปี	
		๒	๑๖	๒๐	๒	๕ ปี	
		๓	๑๐	๑๔	๒	๕ ปี	

ข้อ ๒๗ ข้าราชการ ซึ่ง ประจำ รับราชการ
อยู่เมืองใด ซึ่ง ไม่ใช่เมือง ที่ คนมีบ้านเรือน
อยู่เป็น ภูมิลำเนา นั้น ถ้า ไม่มีบ้าน หวดง เบน
ที่ พัก อาศัยอยู่ จะ ได้รับ เงิน ค่าเช่า บ้าน
หรือ จัดบ้าน ให้เช่า อยู่ โดย มีอัตรา ดังนี้ คือ
ชั้นเอก ให้ ค่าเช่า บ้าน เดือน ละ ๒๐๐ บาท
ชั้นโท ” ๖๐ บาท
ชั้นตรี ” ๔๐ บาท
ชั้นจัตวา ” ๒๐ บาท

ภาคที่ ๒

หมวดที่ ๘

ว่าด้วย พนักงาน ปก ครอง นคร แด่เมือง

ข้อ ๒๘ ในนคร หรือ หัวเมืองหนึ่ง ให้มี
ข้าราชการ ๓ นาย รวมเรียกว่า “เจ้าสนาม
หวดง” คือ เจ้าผู้ครองเมือง หรือผู้ครอง
เมือง ๑ ข้าหวดง ประจำนคร หรือเมือง ๑
ข้าหวดงผู้ช่วย ๑

ข้อ ๒๙ เมืองใดที่ได้แบ่งเขต เป็น บริเวณ
ให้มีข้าหวดงบริเวณ ๆ ละหนึ่ง นาย การที่
จะเลือกสรร ผลัดเปลี่ยน เจ้าสนาม หวดง แด่
ข้าหวดง บริเวณ นั้น แล้วแต่ พระบาท สัมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว ผู้ทรง พระคุณ ชนม อัม มหา
ประเดริฐ จะ ทรง พระราช ดำริห์ เห็น สัมควร

ข้อ ๓๐ ให้มีข้าราชการ ชั้น รองเจ้าสนาม
หวดง เป็น ผู้ช่วยราชการ ใน เจ้าสนามหวดง
เรียกว่า “เสนา ๖ ตำแหน่ง” คือ ตำแหน่งมหาดไทย ๑
ตำแหน่งยุติธรรม ๑ ตำแหน่งนา ๑ ตำแหน่ง
คลัง ๑ ตำแหน่งทหาร ๑ ตำแหน่งวัง ๑ การ
จะเลือกสรร ตั้ง ถอดถอน ผลัด เปลี่ยน เป็น
หน้าที่เสนาบดี จะนำความ กราบ บังคมทูล พระบาท
สัมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรง พระคุณ ชนม อัม มหา
ประเดริฐ และให้มีข้าราชการ รอง

เสนา อีก ตำแหน่ง ละหนึ่ง หรือ หลาย คน ตาม
ราชการ มาก และ น้อย และ การเลือก สรร
ผลัด เปลี่ยน เป็น หน้าที่ ข้าหวดงใหญ่ จะมี บอกรับ
มา ยังเสนาบดี ณกรุง เทพ ฯ

ข้อ ๓๑ ข้าราชการ เมือง ขึ้น ของเมือง
ทั้งปวง ใน มณฑล ตอน ตกเฉียงเหนือ ซึ่ง
เคยเป็น ตำแหน่ง ข้าราชการ รับ พระราชทาน
สัญญาบัตร การ ตั้ง แต่ง ผลัด เปลี่ยน ค่อย ไป
ให้ไปหน้าที่ ของเจ้าสนาม หวดง มี บอกรับ
มา ยังเสนาบดี เพื่อให้นำความ กราบ บังคมทูล

ข้อ ๓๒ ให้มีข้าราชการพิเศษ มีตำแหน่ง
รับ ประทวน ตั้ง ของเจ้าผู้ครองเมือง หรือ
ผู้ครองเมือง ตาม ประเพณี เมือง เป็น พยาหวดง
หรือ พยา หรือ แส่นหวดง หรือ แส่น หรือท้าว การ
ที่จะเลือก สรร ผลัด เปลี่ยน นั้น ถ้า เป็น
ตำแหน่ง พยา และถ้าเจ้าผู้ครองเมืองหรือผู้ครอง
เมือง พร้อมด้วยเจ้าสนาม หวดง ได้รับอนุมัติ
ของข้าหวดงใหญ่แล้ว เจ้าผู้ครองเมือง
หรือผู้ครองเมือง ออก ประทวน ตั้งได้ ถ้า เป็น
ตำแหน่ง แส่น หรือ ท้าว ถ้าเจ้าสนาม หวดง
เห็น ชอบ พร้อม กัน แล้ว เจ้าผู้ครองเมือง
หรือผู้ครองเมือง ออก ประทวน ตั้งได้ ตั้งแล้ว
ให้มีไปบอกรับมา ยังข้าหวดงใหญ่ให้ทราบ

ข้อ ๓๓ แต่ พยา แส่น ท้าว ที่เจ้าผู้ครอง
เมือง หรือผู้ครองเมือง หรือเจ้าคนใด ได้
ออก ประทวน ตั้งไว้แล้ว ก่อนวัน ออก ข้อ
บังคับนี้ ให้ถือว่าเป็น ได้ตั้ง ตาม ข้อ ๓๒ แต่
การที่จะตั้ง แต่ง ผลัด เปลี่ยน ค่อยไป ให้ตั้ง แต่ง
ผลัด เปลี่ยน ตาม ความในข้อ ๓๒ นั้น

ข้อ ๓๔ ตำแหน่ง เสมียน พนักงาน ดำรับ
รับราชการในกอง นครหรือเมือง เจ้าสนามหวดง
มีอำนาจ ที่จะเลือก สรร ตั้ง แต่ง ผลัด เปลี่ยน ได้

หมวดที่ ๘

ว่าด้วยหน้าที่แต่อำนาจข้าราชการกองเมือง

ข้อ ๓๕ เจ้าตำหนวดหวงเป็น ผู้บังคับบัญชา
รับผิดชอบในราชการ พื้นบ้าน พื้นเมืองทั่วไป

ข้อ ๓๖ เจ้าตำหนวดหวงเป็นผู้ออกประกาศ
ตามคำสั่งของข้าหลวงใหญ่ในการ (ก) เกี่ยว
ด้วยคนทั่วไปทั้งภายในนอกเขตฯ ของตน (ข)
ที่เป็นกฎข้อบังคับสำหรับเมือง (ง) ที่แจ้งความ
ให้อาณาประชาราษฎร์ทราบประกาศ หรือพระ
ราชกำหนดกฎหมายซึ่งได้ใช้อยู่แล้ว หรือที่
จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีอีกต่อไป

ข้อ ๓๗ เมื่อเจ้าตำหนวดหวงนครหรือเมืองใด
ปลุกษาพร้อมกันเห็นว่า ควร มีกฎ หรือ ข้อบังคับ
สำหรับการ สิ่งใดใน นคร หรือเมือง นั้น ให้
มีอำนาจจะ ตั้ง กฎ และ ข้อ บังคับ มีกำหนด
ปรับใหม่เป็นเงินไม่เกิน ๑๐๐ บาท หรือจำคุก
ไม่เกิน ๓ เดือน ได้ แต่กฎ และ ข้อ บังคับ ที่
ได้ตั้งนี้ ต้อง ไม่ ผิด ผืน พระราชกำหนด
กฎหมาย ประการ ๑ ไม่ขัดกับข้อสัญญา
ทางพระราชไมตรี ประการ ๑ ต้อง ได้รับ
อนุมัติจาก ข้าหลวงใหญ่ และ ข้าหลวง ยุติธรรม
ซึ่งเป็นข้าหลวงพิเศษ จัดการยุติธรรม ประการ ๑
จึงให้ถือว่าเป็นกฎ และ ข้อ บังคับสำหรับนครหรือ
เมืองได้

ข้อ ๓๘ หน้าที่ข้าหลวงประจำนครหรือเมือง

(๑) รักษาราชการ คือ ตรวจจัดราชการใน
พื้นบ้านเมือง ต่าง หูต่างคา ของข้าหลวงใหญ่
ทั่วไปทุกอย่าง

(๒) การต่างประเทศ คือ เป็นผู้รับรอง
จัดการ รักษา การ เกี่ยวต่าง ประเทศ และ
มีหนังสือโต้ตอบ ในการ ที่เกี่ยวต่าง ประเทศ
ทั้งปวง ตาม อนุมัติ ของ ข้าหลวงใหญ่

(๓) ตรวจการ คือ เป็นผู้ตรวจตรา
แนะนำข้าราชการให้รับราชการตามหน้าที่ และ
ออกตรวจตรา การ แนะนำ การ ใน ท้องที่เขต
แขวงที่ตนบังคับบัญชา

(๔) อัยการ คือ เป็นผู้สั่ง แล อัญญาตให้
พนักงาน อัยการ พ้อง ความ แผ่นดิน และ ให้
จัดการ ตาม สมควร

ข้อ ๓๙ อำนาจข้าหลวงประจำนครหรือ
เมือง คือ

(๑) สั่งให้หยุดยั้ง หรือ ถอน อัญญาหมาย
คำสั่งของเจ้านายคนใด ซึ่งเห็นว่าไม่ชอบด้วย
ราชการ หรือ ไม่ ชอบ ด้วย พระราช กำหนด
กฎหมาย ในระหว่าง มี ใบ บอก ไป หรือ ที่
ว่า การ มณฑล หรือ บอก ไป ยัง กรุง เทพ ฯ
ได้ทุกอย่าง

(๒) เป็นผู้ตรวจ แลเห็น ชื่อ ใน คำพิพากษา
ของศาล ในระหว่าง ที่ กระ ทรวง ยุติธรรม ยัง ไม่
ได้จัดตั้งศาล

(๓) เป็นผู้ย้าย ตำแหน่ง ปรับลด เงินเดือน
ข้าราชการ ชั้น ต่ำ กว่า พนักงาน รอง ลง
ไปนั้น ได้ทุกตำแหน่ง

ข้อ ๔๐ หน้าที่เจ้าผู้ครองเมืองหรือผู้ครอง
เมือง

(๑) รักษาราชการ คือ เป็นผู้รักษา
ราชการในบ้านเมืองให้เรียบร้อย เป็น ผู้
รับผิดชอบที่จะจัดการจับกุมป้องกันโจร
ผู้ร้ายในพื้นที่บ้านเมืองให้สงบ

(๒) รักษาพระราชกำหนดกฎหมาย คือ
ตรวจตราดูแล มิให้ ผู้หนึ่ง ผู้ใด ทำการ
ล่วงพระราชกำหนดกฎหมาย

(๓) รักษาวงษ์ตระกูล คือ ตรวจตราดูแล
ไม่ให้เจ้านายบุตรหลานพญาแผ่นดินทั่วประพต

การชัว้ แต่ให้รับราชการ ต้นอง พระเดช พระคุณ ตาม หน้า ที่

ข้อ ๔๑ อำนาจ เจ้า ผู้ครอง เมือง

(๑) เปน ผู้บังคับบัญชา ราชการ ใน พื้น บ้าน เมือง ตาม ที่ได้ ปรึกษาหารือ ตกลง ใน ที่ ประชุมเจ้า ส่นาม หลวง แล้ว นั้น ทุก อย่าง

(๒) บังคับบัญชา เจ้า นาย บุตรหลานเพียงเส้น ท้าวแดงษ์ญาติ ตาม ที่ ชอบ ด้วย ราชการ และ ชอบ ด้วย พระราช กำหนด กฎหมาย

ข้อ ๔๒ หน้า ที่ ข้าหลวง ผู้ช่วย

(๑) ช่วยราชการ คือ เปน ผู้แทน ข้าหลวง ประจำนคร หรือ เมือง ใน เวลา ที่ ไม่ อยู่ หรือ บ่วย เจ็บ เปน ผู้ช่วย ราชการ ใน ข้า หลวง ประจำ นคร หรือ เมือง ทุก อย่าง

(๒) ตรวจ การ คือ เปน ผู้รักษา กฎ แบบ แผน ราชการ ทัว ไป ตรวจ คราว ว่า กล่าว ให้ พนักงาน รับ ราชการ ตาม หน้า ที่ ออก ตรวจ การ ตาม เขต แขวง

(๓) เรือนจำ คือ การ ตรวจ เรือน จำคุก ชัง นักโทษ จัด การ เรือน จำ ให้ เปน ไป ตาม ข้อ บังคับ เรือน จำ คัก ๑๑๙

(๔) เรื่องราว คือ เรื่องราวร้องทุกข์ ต่าง ๆ และ การ เฆาะ คัว ข้าหลวง ประจำ นคร หรือ เมือง

ข้อ ๔๓ อำนาจ ข้าหลวง ผู้ช่วย คือ

(๑) ในเวลา แทน ข้าหลวง ประจำ นคร หรือเมืองนั้น เมื่อได้รับ อนุมัติ ข้าหลวงใหญ่แล้ว มี อำนาจ เท่า กับ ข้า หลวง ประจำ นคร หรือ เมือง ตลอด ชัว้ กาล ที่ แทน นั้น

ข้อ ๔๔ หน้า ที่ ตำแหน่ง มหาตไทย

(๑) จดหมาย คือ การ ได้ ตอบ การ รับ สั่ง แต่ เก็บ จดหมาย การ รักษา เครื่อง เขียน หนังสือ

(๒) ทะเบียฟ คือ การ สัมโน ครัว้ ทะเบียฟ บัญชี ความ รู้ ของ พื้น เมือง

(๓) ขรรวมการ คือ การ กุด การ วัด การ คึกษา และ การ โรง พยา ฆาต แด การ พิธี การ รับ รอง

(๔) ปกครอง ท้อง ที่ คือ การ จัด หมู่ บ้าน แคว้น แขวง ตาม พระราชบัญญัติ ปก ครอง ท้อง ที่ การ เขตแดน แผนที่ การ ที่ว่า การ ภารโรง

(๕) พาหนะ คือ จัด การ รับ สั่ง และ สิ่ง ของ การ เกี่ยว ใน เรื่อง พาหนะ ทั้งปวง การ รับ ดีคัว พาหนะ

ข้อ ๔๕ หน้า ที่ ตำแหน่ง ยุติธรรม คือ

(๑) คดี คือ พิพากษา คดี ตาม พระ ราช กำหนด กฎหมาย

(๒) ค่าต คือ รักษา จัดการ วาง กฎ แบบ แผน ใน ค่าต

(๓) เปน ที่ ปรึกษา ของ เจ้า ส่นาม หลวง ใน การ กฎหมาย

ข้อ ๔๖ ตำแหน่ง นา

(๑) เกษตร พาณิชการ คือ การ บำรุง ไร่ นา เรือกสวน เหมือน ฝาย การ ค้าขาย การ แร

(๒) เงิน แทน เกณฑ์ คือ การ เก็บ เงิน ค่าแรง คน แทน การ กะเกณฑ์

(๓) ที่ดิน คือ เก็บ ค่า ไร่ - ค่า นา ค่า ที่ดิน ยาสูบ แดภาษีที่ดิน ทั้ง ปวง

(๔) ภาษี คือ ภาษี อากร ทั้งปวง ที่ ทำ เปน รัฐบาล ภาษี ขาเข้า ขา ออก

(๕) อายญาบัตร คือ การ ออก อนุญาต ซ้ำโค กระบือ สุกกร ออกไป อนุญาตซื้อ ขาย ดีคัว พาหนะ

ข้อ ๔๗ นำที่ตำแหน่งคลัง

(๑) เงิน คือ รักษาเงิน ราษฎรเงิน ทำงบ ประมาณ เบิกเงิน จ่ายเงิน เก็บ แด รักษา ราชพัสดุ อันมีค่า

(๒) อากร คือ การ ภาษี อากร ผูกขาด ข้อ ๔๘ นำที่ตำแหน่ง ทหาร

(๑) ตำรวจ ภูธร คือ การ ที่ เกี่ยว ด้วย พด ตำรวจ ภูธร ทุก อย่าง การ คัก สงคราม

(๒) โจรผู้ร้าย คือ การ บ้อง กัน ได้ สอน สืบ จับ โจร ผู้ร้าย

(๓) การด่าน คือ การด่านที่ ตั้ง รักษา ราชการ

(๔) สรรพากร คือ รักษา เครื่อง สัตรา อากร กระสุน ดินดำ ชง ข้อ ๔๘ นำที่ ตำแหน่ง วัง

(๑) โยธา คือ การ ก่อ สร้าง ซ่อมแซม รักษา ถนน หน ทาง การ ช่าง การ ไปรดน้ำ โทระเทศ รักษา ที่ดิน แด บ้าน เรือน ของ หลวง

(๒) ศุขาภิบาล คือ การ รักษา ความ สอาด เรียบร้อย ใน เขต รเวียง การ ตลาด การ ร้าง ชาย ของ โรง หอบ บี ค้าง แด ที่ สการะ ทั้ง ปวง ประคูกำแพง เขื่อน คูเวียง

ข้อ ๕๐ นำที่ ข้าราชการ บริเวณ

(๑) ตรวจตรา รักษา การ ต่าง หูต่าง ตา ของ เจ้า ดนาม หลวง ทั่ว ไป ทุก อย่าง

(๒) เป็น ผู้จัด แด สิ่ง การ ซึ่ง เกี่ยว ต่าง ประเทศ ใน พื้น เมือง ตาม อนุมัติ ของ ข้าราชการ ประจำ นคร

(๓) เป็น ผู้ มี หนังสือ ราชการ ไปมา กับ เจ้า ดนาม หลวง แด เมือง ใกล้ เคียง ซึ่ง เป็น เขต นคร นั้น แด รายงาน ข้อ ราชการ มา ยัง เจ้า ดนาม หลวง

(๔) เป็น ผู้รับ ผิด ชอบ ให้ การ แหวง ใน

เมือง ที่ คน ได้ บังคับ ให้ เดิน ไป ให้ เรียบร้อย ตาม แบบแผน

(๕) เป็น ผู้ ออก ประกาศ ต่าง ๆ ตาม คำ สั่ง ของ เจ้า ดนาม หลวง

(๖) เป็น ผู้แนะนำ ตรวจตรา ให้ พยา แล่น ท้าว พื้นเมือง รับ ราชการ ตาม ตำแหน่ง แด นำที่

(๗) เป็น ผู้ พิจารณา พิพากษา คดี ใน เมือง ที่ คน บังคับ ตาม พระราช กำหนด กฎหมาย

ข้อ ๕๑ อำนาจ ข้าราชการ บริเวณ

(๑) สั่ง ให้ หยุด ยั้ง หรือ ถอน อาญา คำ สั่ง ของ พยา แล่น ท้าว คน ไต ใน เขตร เมือง ที่ บังคับ ซึ่ง เห็น ว่า เป็น อาญา คำสั่ง ที่ ไม่ ชอบ ด้วย ราชการ หรือ ไม่ ชอบ ด้วย พระราช กำหนด กฎหมาย ใน ระหว่าง ที่ มี ใบ บอก หรือ มา ยัง เจ้า ดนาม หลวง ได้ ทุก อย่าง

(๒) ถ้า พยา แล่น ท้าว คน ไต ใน เขตร เมือง ที่ คน บังคับ ประพฤติ การ อย่าง ไต ไม่ ชอบ ด้วย ราชการ ข้าราชการ บริเวณ มี อำนาจ จะ ยก คดี พยา แล่น ท้าว คน ไต นั้น ออกจาก ราชการ ใน ระหว่าง มี หนังสือ หรือ มา ยัง เจ้า ดนาม หลวง หรือ ถ้า เห็น ว่า เป็น การ บังคับ ทัน ด่วน แด มี เหตุผล จำเป็น จะ จับ คดี สั่ง มา ยัง เจ้า ดนาม หลวง ก็ได้

(๓) พิจารณา ตัดสิน ความ แพ่ง แด ความ อาญา ทั้ง ปวง ใน บริเวณ และ เมื่อ ข้าราชการ บริเวณ ๙ นาย แหวง ๑ พร้อม กัน เป็น คัด พิจารณา ความ แพ่ง ทุน ททรัพย์ ไม่ เกิน ๑๐๐ บาท หรือ ความ อาญา ที่ ต้อง ปรับ ใหม่ ไม่ เกิน ๑๐๐ บาท หรือ จำขัง ไม่ เกิน ๓ เดือน เช่น นี้ มี อำนาจ จะ ตัดสิน เป็น เด็ดขาด ไม่มี อุทธรณ์

หน้าที่ กรมการ พิเศษ

ข้อ ๕๒ กรมการ พิเศษ มีหน้าที่ เป็นที่
ปลุกษา ราชการ ของ ข้า หลวง ใหญ่ แด่เจ้า
ส่วน หลวง ใน เมือง ที่ คน รับ ราชการ นั้น ใน
การ ทัว ไป ทุก อย่าง

หมวดที่ ๓๐

ว่า ด้วยการ บังคับ บัญชา และ จดหมาย

ข้อ ๕๓ ด้วยเจ้า ส่วน หลวง มีหน้าที่
ในการ บังคับ บัญชา ราชการ ใน บ้าน เมือง
ทัว ไป เพราะ ฉนั้น การ ที่ จะ บังคับ บัญชา ราชการ
อย่าง ไต ก็ ดี หรือ จะ ออก อาญา คำ สั่ง
หรือ จะ มี หนังสือ ไป แห่ง ไต ใน ราชการ ก็ ดี
ต้อง เป็น คำสั่ง โดย อนุมัติ ของ เจ้า ส่วน หลวง
ตาม ระเบียบ ของ ข้อ บังคับ นี้ จึง ควร ให้ ถือว่า เป็น
การ บังคับ บัญชา ซึ่ง ชอบ ด้วย ราชการ

ข้อ ๕๔ ด้วยเจ้า ผู้ ครอง เมือง เป็น
ผู้ บังคับ บัญชา การ ใน พื้น บ้าน เมือง ทุก อย่าง
เพราะ ฉนั้น เมื่อ เจ้า ผู้ ครอง เมือง ไต ปลุกษา
หรือ ตก ลง พร้อม กัน ใน เจ้า ส่วน หลวง แล้ว
ให้ เจ้า ผู้ ครอง เมือง บังคับ บัญชา ราชการ ไป
ตาม ส้ม ควร และ บรรดา ใบ บอก ศุภ อักษร
จดหมาย โทระ เลข อาญา หมาย คำ สั่ง
บรรดา ซึ่ง เป็น หนังสือ ราชการ จะ มี ไป นั้น ให้
มี ไป ใน นาม เจ้า ผู้ ครอง เมือง พร้อม
ด้วย เจ้า ส่วน หลวง และ ให้ เจ้า ผู้ ครอง เมือง
ลง นาม ประทับ ตรา แต่ ให้ ข้า หลวง ประจำ
เมือง หรือ ข้า หลวง ผู้ ช่วย ผู้ เปน เจ้า ส่วน
หลวง อีก คน หนึ่ง ลง ชื่อ ด้วย

เว้น แต่ การ บังคับ บัญชา หรือ ใบ บอก และ
หนังสือ ราชการ ทั้ง ปวง ที่ เกี่ยว กับ ต่าง ประเทศ
ให้ ข้า หลวง เปน ผู้ บังคับ บัญชา และ จดหมาย
ให้ มี ไป ใน ชื่อ ข้า หลวง ประจำ เมือง พร้อม
ด้วย เจ้า ส่วน หลวง ให้ ข้า หลวง ประจำ เมือง

ลง ชื่อ ประทับ ตรา และ ให้ เจ้า ผู้ ครอง
เมือง หรือ ข้า หลวง ผู้ ช่วย ผู้ เปน เจ้า ส่วน
หลวง อีก คน ๑ ลง ชื่อ ใน ที่ สุด จดหมาย ซึ่ง
จะ มี ไป นั้น ด้วย

ข้อ ๕๕ สมุด กระดาษ ที่ ใช้ เขียน หนังสือ
ใน ราชการ ต้อง ใช้ ตาม แบบ แผน ซึ่ง ข้า หลวง
ใหญ่ ไต กะ ให้ ใช้ และ หนังสือ ราชการ ต้อง
ลง เลข ที่ ลง วัน ลง บัญชี รับ บัญชี ส่ง ตาม
ข้อ บังคับ การ รับ ส่ง จดหมาย ซึ่ง ได้ ตั้ง ไว้ แล้ว
ถ้า มี ฉนั้น อาญา หรือ หนังสือ ที่ มี ไป ย่า ให้
ถือ ว่า เปน หนังสือ ราชการ

หมวดที่ ๓๑

ลักษณะ ใบ บอก แด่ ราช งาน

ข้อ ๕๖ ให้ เจ้า ส่วน หลวง มี ใบ บอก
แด่ ราช งาน ข้อ ราชการ ใน บ้าน เมือง ไป ยัง
ข้า หลวง ใหญ่ ที่ ว่า การ มณฑล ตาม ปกติ

ข้อ ๕๗ แต่ การ ต่าง ๆ ดัง จะ ว่า ต่อ ไป นี้
เจ้า ส่วน หลวง จะ มี ใบ บอก ตรง เข้า มา ยัง
เสนาบดี เจ้า กระทรวง ใน กรุง เทพ ๆ ก็ ได้ แต่
ต้อง ส่ง สำเนา ไป ให้ ข้า หลวง ใหญ่ ทราบ ใน
คราว เดียว กัน คือ

(๑) การ ไม่ เกี่ยว ด้วย มณฑล คือ ใน
การ ถวาย พระ ราช กุศล เปน ต้น

(๒) การ ถวาย ต้น ไม้ เงิน ทอง เครื่อง
ราช บรรณา การ ตาม ประเพณี

(๓) การ ที่ ได้ มี ศุภ อักษร หรือ
ท้อง ตรา สั่ง จาก กรุง เทพ ๆ ไป โดย เฉพาะ
แก่ เมือง นั้น ๆ

(๔) การ บัง จั บั น ทัน ต่วน คือ ราช งาน
เหตุ การ แปลก ประหลาด ที่ เกิด ขึ้น เช่น เหตุ
โจร ผู้ ร้าย เปน ต้น

(๕) ในการ อย่าง ไต ๆ ซึ่ง เจ้า ส่วน
หลวง เห็น ว่า จะ มี ใบ บอก ไป ทาง ข้า หลวง

ใหญ่ จะไม่ทัน ท่วงที แก่ราชการ หรือจะ
เลื่อมเลี้ย ประโยชน์ ของ ราชการ จะมี คุภ
อักษร หรือ โบบอก ตรง ไปยัง กรุง เทพ าก็ได้
แต่ต้อง ลัง ดำเนา แจ้ง ไป ให้ ข้า หลวง ใหญ่
ทราบ โดย เร็ว

(๖) บันดา การ ที่ เกี่ยว ข้อง กับ หัว เมือง
ใน มณฑล เดียว กัน เจ้า ดำนาม หลวง จะมี
หนังสือ ตรง ไป มา ถึง กัน าก็ได้ แต่ ต้อง ลัง
ดำเนิน ให้ ข้า หลวง ใหญ่ ทราบ โดย เร็ว ทุก
ฉบับ เหมือน กัน

การ ที่ ว่า มา ทั้ง นี้ ไม่ เกี่ยว แก่ การ ที่ จะ มี
จดหมาย เฉพาะ ตัว

ข้อ ๕๔ ให้ มี สุ่มุด อาญา คำสั่ง สำหรับ
ดำเนิน ที่ ว่า การ เมือง เมือง ละ ๑ เล่ม สำหรับ
จดอาญา คำสั่ง หมาย ประกาศ ทั้งปวง ซึ่ง จะ
ออก ใช้ ใน นคร หรือ เมือง นั้น ถ้า เจ้า ดำนาม
หลวง จะ ออก อาญา คำสั่ง หมายประกาศ
อย่าง ไต ๆ ก็ดี ให้ เขียน ลง ใน สุ่มุด เล่ม นั้น
เป็น ต้น ฉบับ ลง เลข ที่ แด วัน เดือน ปี เป็น
ลำดับ กัน ไป แด ให้ เจ้า ดำนาม หลวง พร้อม
กัน ทั้ง ๓ คน เช่น ชื่อ ประทับ ตรา ข้าง ท้าย
อาญา คำสั่ง แด หมาย ประกาศ ไว้ เป็น สำคัญ
จง ทุก ฉบับ แล้วยัง ให้ คัด ดำเนา สำหรับ ออก
ประกาศ แด มี ไป อีก ฉบับ หนึ่ง

ถ้า อาญา คำสั่ง หมาย ประกาศ ฉบับ ไต ซึ่ง
เจ้า ดำนาม หลวง ไม่ได้ เขียน ชื่อ ประทับ ตรา
พร้อม กัน ตั้งแต่ ๒ คน ขึ้น ไป จะ ถือ ว่า อาญา
คำสั่ง หมาย ประกาศ ฉบับ นั้น เป็น ราชการ ไม่ได้

ข้อ ๕๕ ให้ เจ้า ดำนาม หลวง ทำ ราย
งาน ข้อ ราชการ ที่ ได้ เป็น ไป อย่าง ไต ใน นคร
หรือ เมือง นั้น บอก ลัง มา ยัง ข้า หลวง ใหญ่
๓ เดือน ครั้ง หนึ่ง ตาม แบบ รายงาน ซึ่ง ข้า
หลวง ใหญ่ จะ ได้ ลัง เป็น ครั้ง เป็น คราว

หมวดที่ ๑๒

ว่า ด้วย ตรา ตำแหน่ง แด วัน หยุด การ

ข้อ ๖๐ ให้ มี ตรา สำหรับ ประทับ หนังสือ
ราชการ ใน ตำแหน่ง เหล่า นี้ คือ ตรา สำหรับ

- เจ้า ผู้ ครอง เมือง ๑ ดวง
- ข้า หลวง ประจำ เมือง ๑ ดวง
- ข้า หลวง บริเวณ ๑ ดวง
- เสนา หก ตำแหน่ง ๆ ละ ๑ ดวง
- แขวง ๑ ดวง
- พนักงาน รักษา พระ อัยการ ๑ ดวง

ข้อ ๖๑ เรื่อง กำหนด เวลา ราชการ ณ ที่ ว่า
การ เมือง

(๑) บรรดา ข้า ราชการ ทั้ง ปวง ซึ่ง
มี ตำแหน่ง รับ พระ ราช ทาน เงิน เดือน ต้อง มา
ประจำ รับ ราชการ ใน ที่ ว่า การ วัน หนึ่ง ไม่
น้อยกว่า ๕ ชั่วโมง คือ ตั้งแต่ ๕ โมง
เช้า ถึง บ่าย ๔ โมง

(๒) ให้ มี วัน หยุด ราชการ ตาม ประกิต ใน
ที่ ว่า การ ทั้ง ปวง ตาม ราย วัน ต่อ ไป นี้ คือ
วัน พระ

วัน สงกรานต์ ๓ หรือ ๔ วัน

วัน เฉลิม พระ ชนม์ พรพชา ของ พระบาท
สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ๓ วัน

วัน ถือน้ำ พระ พิพัฒน์ สัตยยา

(๓) ให้ มี วัน หยุด ราชการ ใน ที่ ว่า
การ เมือง แด แขวง ใน เมือง ใน วัน ไหว้ ธาตุ
แล นักขัตฤกษ์ ตาม ประเพณี บ้าน เมือง ตาม
สมควร

ถ้า มี การ พิเศษ อย่าง อื่น ซึ่ง เจ้า ดำนาม
หลวง พร้อม กัน เห็น ควร หยุด เมื่อ ไต ไม่เกิน
๓ วัน ใน ครั้ง ๑ ก็ มี อำนาจ จะ ออก คำสั่ง ให้ หยุด
ได้ เป็น ครั้ง เป็น คราว ตาม ควร แก่ เหตุผล ถ้า

จะหยุดเกินกว่า ๓ วัน ต้องได้รับอนุมัติ
ข้าหลวงใหญ่จึงจะหยุดได้
หมวดที่ ๑๓

ว่าด้วย การประชุม ปฎิภาษา ราชการ

ข้อ ๖๒ ในเวลาเปิดต้นามหลวงที่ว่าการ ให้มีกำหนดเวลาตามสมควร ประชุม ปฎิภาษา ราชการ

(๑) ในที่ประชุม นั้น ให้มีเจ้าผู้ครองเมือง ๑ ข้าหลวงประจำนครหรือเมือง ๑ ข้าหลวงผู้ช่วย ๑ รวม ๓ นาย ซึ่งเป็นเจ้าต้นามหลวงเป็นประธานในที่ประชุม และให้เสนาหาคำแห่ง มาพร้อม ในที่ประชุม เพื่อได้นำข้อความแต่หนังสือราชการ ซึ่งมีมาในหน้าที่ของตน ขึ้นเสนอขอรับคำสั่งเจ้าต้นามหลวง

(๒) ถ้าข้าหลวงประจำเมือง ไม่อยู่ หรือป่วยเจ็บ ให้ข้าหลวงผู้ช่วยประชุมแทนข้าหลวงประจำเมือง และให้มีข้าราชการชั้นรองข้าหลวงผู้ช่วย ผู้ซึ่งข้าหลวงประจำเมืองสั่งไว้ นั้น ประชุมแทนตำแหน่งข้าหลวงผู้ช่วย ถ้าเจ้าผู้ครองเมือง ไม่อยู่ หรือป่วยเจ็บก็ดี หรือไม่ได้มายังที่ว่าการตามเวลากำหนดประชุม ก็ดี ให้เจ้าผู้ใหญ่คนที่ได้รับพระราชทานสัญญาบัตร รองแต่เจ้าผู้ครองเมืองมานั้น เป็นผู้ประชุมแทน

ถ้าเสนาหาคำแห่ง ไม่อยู่ หรือป่วยเจ็บ ให้รองเสนาประชุมแทน

(๓) การประชุม ปฎิภาษา ราชการ นี้ควรให้พร้อมด้วยเจ้าต้นามหลวง ๓ คน และเสนาหาคำแห่งอีก ๒ คน แต่ถ้าไม่พร้อมกันโดยเหตุประการใด ๆ ก็ดี ถ้ามีข้าหลวงประจำเมืองหรือเจ้าผู้แทนตน ๑ เสนาหาคำ

ตำแหน่ง หรือรองเสนาหาคำแห่งอีก ๓ นาย รวม ๕ นาย ให้เป็นองค์ประชุม ปฎิภาษา ราชการ แลสั่ง ราชการ ซึ่งจะมีมาเฉพาะวัน ๆ นั้นได้

(๔) ให้ข้าหลวงผู้ช่วย เป็นเลขานุการของที่ประชุม คือ จดวันเวลาประชุม ชื่อผู้มา ในที่ประชุม ข้อความซึ่งเจ้าหน้าที่นำเสนอ ในที่ประชุม ข้อความที่ได้ ปฎิภาษาหารือตกลง ในที่ประชุม โดยพิศดาร ลงในสมุดรายงาน การประชุม และให้ผู้มาประชุมเซ็นชื่อลงลายมือให้ไว้เป็นหลักฐาน ในราชการแต่ให้ข้าหลวงผู้ช่วย เป็นหน้าที่เก็บรักษา รายงาน การประชุมไว้

(๕) การประชุม ปฎิภาษา ราชการ นั้น เมื่อ ปฎิภาษาหารือ เห็นชอบพร้อมกันแล้ว ก็ให้จัดตั้ง ราชการ ไป ถ้าความเห็น ในที่ประชุม แตกต่างกัน ไม่เป็นที่ตกลงได้ จึงให้ข้าหลวงประจำนคร หรือเมือง ๑ เจ้าผู้ครองเมือง ๑ ข้าหลวงผู้ช่วย ๑ รวม ๓ คน ซึ่งเป็นเจ้าต้นามหลวง ปฎิภาษาหารือสั่งไป ถ้าเจ้าต้นามหลวง มีความเห็นแตกต่าง ไม่ตกลงกัน ให้หารือ ไปยังข้าหลวงใหญ่ ณที่ว่าการ มณฑล ขอคำสั่งเป็นเด็ดขาด

(๖) ราชการสั่งใด ที่ได้ตกลง ในที่ประชุมแล้ว จึงให้จัดทำไปตามหน้าที่ ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดออกอาญาหรือคำสั่ง หรือมีหนังสือไปที่ใดอย่างใด ๆ ก็ดี ซึ่งไม่ใช่เป็นข้อความที่ได้ประชุม ของเจ้าต้นามหลวงตกลงเห็นชอบพร้อมกัน ซึ่งปรากฏอยู่ในรายงานประชุมแล้ว แต่ไม่เป็น การปัจจุบันทันด่วนถึงว่าไว้ใน (๖) ค่อไปนี้ อย่าให้ถือว่าเป็นอาญาหรือคำสั่ง หรือหนังสือ นั้น เป็นหนังสือ ราชการ